List 33. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 14. avgusta 1872.

Obseg: Razpis cesarskih gozdarskih štipendij. — O zasajenji sadnega drevja ob krajih cssarskih in srenjskih cest. — Izvrstnost ruskega lanú. — Letošnja šolska poročila. — Poročilo o XXV. skupščini Matičinega odbora 9. julija 1872. — Iz Trsta v vzhodnjo Azijo. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razpis cesarskih gozdarskih štipendij.

Razpis štipendij na c. k. gozdarski akademiji v Maria-Brun-u.

Tri štipendije po 400 gold. na leto so razpisane za čas učenja v tej akademiji.

Prošniki se morajo izpričati s spričalom matúre kake c. kr. više gimnazije ali pa realke, eventuelno s spričalom kakim drugim, pa priložiti tudi spričalo ubožnosti in moralitete; če pa so že dijaki na tej gozdarski šoli, tudi dotična šolska spričala. Prošnje se naredé na c. k. ministerstvo poljedelstva (Ackerbauministerium) pa vložé pri vodstvu c. k. Maria-Brunske gozdarske akademije, zadnji čas do 1. septembra t. l.

Razpis gozdarskih popotnih štipendij.

Dve take štipendiji (forstliche Reisestipendien) ste razpisane po 800 gold. za take, ki so dovršili Maria-Brunsko gozdarsko akademijo, da se jim polajša teoretično in praktično izučenje na tujih šolah.

Prošniki se imajo izpričati s spričali v vseh razdelkih popolnoma dovršene te šole; če so zdaj v kaki gozdarski praksi, je to tem bolje; priložiti morajo spričala moralitete in pa načrt in cilj naučnega potovanja, prošnjo pa narediti na c. kr. ministerstvo poljedelstva in jo vložiti pri vodstvu c. k. Maria-Brunske gozdarske akademije. Kdor tako štipendijo dobí, moral se bo zavezati, da se bode ravnal po ministrovih napotkih.

Razpis štipendij za učenje kmetijstva na Dunajski visoki šoli.

Razpisane so 3 šolske štipendije po 400 gold. za redne učence na tej šoli za čas učenja.

Prošniki se morajo izpričati s spričalom matúre c. k. više gimnazije ali više realke, eventuelno s spričalom kakim drugim, pa priložiti tudi spričalo uboštva in moralitete, in prošnje naravnost vložiti pri ministerstvu poljedelstva, zadnji čas do 1. septembra t. l.

O zasajenji sadnega drevja ob krajih cesarskih in srenjskih cest.

Spisal Rihard Dolenec.

Kratka opazka gosp. dr. Orla v 30. listu „Novic‘, pod naslovom: „Klic vpijočega v puščavi“, me je spodbodla o sproženi reči kaj več spregovoriti.

Ko me je pred dvema letoma slavno naše c. kr. kmetijsko društvo na Moravsko poslalo, da bi se tam — naši deželi v prid in korist — umnega pridelovanja in izdelovanja lanú do dobrega izučil, bil sem v resnici iznenadjen, ko sem zapazil, da so vse cesarske kakor tudi srenjske ceste obdane z lepim sadnim drevjem, ktero je ravno takrat, z žlahnim sadjem preobloženo, veje globoko povešalo.

Pri tem pogledu se mi je nehoté koj misel vrinila: oj lepa moja domovina, koliko lepša bi ti še bila, ako bi v tebi tega kinča ne pogrešali!

Prepričan pa, da s samo željo ni celó nič storjeno, ako ni z djanjem zvezana, sem koj trdno sklenil, v njeno vresničenje prihodnje toliko doprinesti, kolikor mi bodo ravno slabotne zmožnosti dovolile. V ta namen sem koj pričel pozvedovati: kako so se na Moravskem ceste z drevjem obdale? kdo da mu streže? kdo sad vživa? itd.

Vse, kar sem zvedel, posebno pa še posebne poznejše študije v sadjereji pod slavnoznanim baronom Babo-tom, pripeljale so me do veselega prepričanja, da bi se lahko in ne v ravno dolgih letih vse naše cesarske pa tudi srenjske ceste vseh sadjereji ugodnih krajev — kjer je prostor za to — z najboljšim vspehom z sadnim drevjem zasadile, ako bi se ta stvar le enkrat po gotovem načrtu (planmässig) in temeljito izpeljavati pričela.

Od leta 1820., ko je g. dr. Orel svojo željo zboru kmetijskega društva v prvo izgovoril, do danes, zasajene bi že lahko bile vse ceste; kajti kaj se ne dá v 52 letih storiti? — al žalibog! storilo se je toliko kakor nič. Vzrok temu ne more gotovo nikjer drugod ležati kakor v tem, da se ni stvar resnobno v roke vzela, ter načrtno natanko nadaljevala.

Kar se pa do zdaj še zgodilo ni, zgodí se še vedno lahko, da! lože kakor nekdaj, kjer v 52 letih se je marsikaj novega v sadjereji pozvedelo, kar danes lahko vse izkoristimo, in vrh tega štejemo dandanes tudi več krepkih in strokovnjaških močí od nekdaj.

Pa ne le, da se zamujeno lahko doprinese, marveč trditi si upam, da se mora doprinesti, ker čas zahteva od nas, da vse storimo, kar bi utegnilo naši deželi v čast in korist služiti. S sadnim drevjem zasajene ceste ne bodo le našo deželo lepo kinčale; ne, ne! — one bodo tudi potujočemu tujcu na prvi pogled razodele, da je dospel v deželo pridnega, marljivega, za napredek vnetega ljudstva. To se vé da bilo bi bolj duševno koristno; al stvarna (materijalna) korist je še veča in to skoro da prva. Mnogo denarja bi v srenjske — skoro povsod slabotne — blagajnice v dobrih sadnih letih dohajalo.

Ravno razodeta korist in še druge neomenjene klimatične zadeve — vsaj mora vendar vsakemu znano

biti, kakega hasljivega vpliva da je drevje sploh na podnebje! — navdajati morajo vsacega resničnega domoljuba z željo, da bi se delo že skoro pričelo.

Al gotovo bode marsikdo nad izpeljavo tega koristnega dvomeč z glavo majal.

Jaz pa pravim: da neopravičeno; in to me je volja dokazati s tem, da razodenem o tem v prvi vrsti slavnemu našemu kmetijskemu društvu, v drugi pa posamesnim majalcem in zasmehovalcem slabotno svojo misel.

Rekel sem, da bi se moralo zasajenje načrtno, to je, po nekem gotovem načrtu, in pa temeljito, to je, po natančnih sadjerejskih pravilih pričeti ter izpeljati.

Praša se torej: kdo bi imel načrt izdelati? in kako bi se imel izdelati?

Na prvo vprašanje ne morem drugače odgovoriti, kakor da rečem: skoz in skoz strokovnjaško izobražen sadjerejec — ker ne vsak, kdor zna drevje cepiti, se sme že pravi sadjerejec imenovati.

Na drugo: ravno omenjeni sadjerejec bi moral pred vsem celo deželo prehoditi, ter se prepričati, ktere ceste da bi se vspešno s sadnim drevjem lahko zasadile. Ob istem času bila bi njegova dolžnost, županstva dotičnih srenj za podvzetje pridobiti, kajti cela zasaditev, pozneje oskrbovanje, pa tudi sadje — vse to bi pripadati moralo posamesnim srenjam.

Kako vse to, povem pozneje, zdaj naj le toliko rečem, da bi si srenje morale dovoljenja za nasajenje tudi cesarskih cest izprositi; ves dobiček pripadal pa bi naravno njim samim; drugače ni mogoče, da bi se cesarske ceste kedaj z vspehom zasadile.

Vsaki zaznamovani cesti dodati bi moral (potovalni sadjerejec) tudi število potrebnih dreves, in najboljše, to je, kraju najprimernejše sadno pleme in sorto, ker vsako sadno pleme ni v vsakem kraji na pravem mestu, pa tudi vsaka sorta enega in istega plemena ni za vsak kraj.

Pri tem bi moral v prvi vrsti tudi na to gledati, ali je kraj daleč od velicih mest, železnic itd., kjer se sadje lahko presno prodá, ali pa da je blizo. Če je kraj oddaljen, bile bi češplje na mestu zato, ker se lahko posušé, in pa prav žlahno drugo zimsko sadje, kakor so nektera jabelka in hruške, pri kterih se dolga pot v mesto izplača. Stavimo en primer: iz Razdrtega do Senožeč 2000 dreves, samih češpelj, navadnih domačih, ali pa samih jabelk zimskih, na priliko, velikih mošanckarjev (Gelber Borsdorfer), velikih kosmačev (Lederapfel, Lederrainette) itd. Neumno bi bilo hruške saditi, ker za popolnoma žlahne je podnebje preostro, pol-žlahne ali celó nežlahne se ne izplačajo. Kdo jih bode v Trst vozil, kdo iz njih mošt delal? Vsaj je Ipava pred nosom. Isto veljá o nežlahnih jabelkih. Tudi brezumno pa bi bilo, jabelka južnih dežel priporočati, kakor žlahnega rožmarinca, ali pa modenezca itd.

V nekterih krajih bode pa manj žlahno sadje na mestu, to je v takih z zeló ostrim podnebjem, ki so pa tudi od vinskih krajev jako oddaljeni. Češplja, tepka, čebular prav navadni in druge nizke sorte so za take kraje najbolje sadje.

Če je tako enkrat določeno, koliko in kakošnega sadnega drevja da se bode potrebovalo, potem še le pride na vrsto odločitev: kje da se bo saditi pričelo, in v kaki razmeri vsako leto nadaljevalo.

S tem bi bil glavni obris ali načrt dovršen. Zdaj pa pridejo še le natančneja glavna vprašanja: 1. Kdo naj bi potrebna drevesca izrejeval in kje? — 2. Kdo bi imel za njihovo pravilno sajenje, povezovanje, varstvo in ostalo gleštanje skrbeti? — Čegavo naj bo sadje, in kako ga v denar spraviti?

Skušajmo na to trojno vprašanje odgovoriti, in to iz edino pravega sadjerejskega stališča.

(Dalje prihodnjič.)

Izvrstnost ruskega lanu.

Lani sem od družbe kmetijske v Ljubljani kupil en mernik ruskega lanú. Ta lan se mi je tako izvrstno sponesel, da mora najmanj 200 funtov prediva biti, 3 mernike in pol pa semena. Lan, po 5 pedí dolg, je najmanj vreden 50 gold. Drugo leto bodem vse seme vsejal, in če se bode zopet tako obnesel kakor letos, mora ga najmanj 7 centov zrasti in 9 mernikov semena, vrednosti 210 gold. Ako obojni pridelek skupaj računimo, znese to 260 gold.

Iz tega velikanskega pridelka vsak lahko razvidi, kako veliko prednost ima ruski lan pred našim domačim.

Zato se ob enem lepo zahvaljujem slavni družbi kmetijski, da je v deželo pripravila izvirni ruski lan.

Andrej Malavašič, gospodar v Butanjevi.

Šolske stvari.

Letošnja šolska poročila.

Pred nami leží mnogo poročil, ki popisujejo, kako je letošnje leto bilo v šoli; nektera poročila so prinesle tudi znanstvene obravnave, eno pa celó vvoden članek za ljubljanski „Tagblatt“. Naravno je tedaj, da „Novice“, ki po večletni navadi svojim bralcem o šolskih poročilih kaj povedó, letos s tako glasovitim „Jahresberichtom“ pričnó svoja poročila. In to je „Jahresbericht der k. k. Lehrerbildungsanstalt zu Laibach“ (poročilo c. kr. izobraževalnice ljubljanske za učitelje), kteremu na čelu stojí „Tagblattov“ vvodni spisek pod naslovom: „Zur Lehrerfortbildung in Krain“, kteremu je svojo „firmo“ dal učitelj na tem učilišču pl. Leopold Gariboldi.

Rekli smo, da je „firmo“ dal pl. L. Gariboldi temu spisu, kajti za gotovo se pripoveduje, da ima več očetov ta razprava, ki se kaže le nadaljevanje lanskega članka v iste šole poročilu, ki ga je spisal „pedagog vseh pedagogov“ — učitelj Lesjak, poganjaje se za to, naj slovenski otrok se že v maternem telesu igraje začne učiti nemščine. Al naj je gosp. Lesjak roditelj tega članka, ali naj so pomagali še drugi „Tagblattovci“, krstno imé ima od pl. Leopolda Gariboldi-a, zato imamo samo ž njim opraviti. Veliko krivdo o tem pa ima ravnatelj c. kr. učiteljske izobraževalnice gosp. Hrovath. Če on rokopisa ni bral pa dovolil ga natisniti v šolsko knjigo, je to nemarnost, ki se nikakor ne dá izgovarjati; če pa ga je bral in vendar dovolil, je to znamenje, da ni še prišel do spoznanja, da v šolska poročila ne gredó taki pamfleti na vse strani razžaljivi in polni laží, ki „Tagblattu“ služijo za vvodne članke in jih tudi „Laibacherica“ ponatiskuje!

Če je pisatelj res hotel koristiti ljudskemu šolstvu, naj bi se bil resnice držal; kar ni prav, naj bi bil s spodobno besedo in objektivno kazal, da ni prav, — kar pa je dobro, naj bi ne bil prezrl. Taka razprava bi utegnila koristiti in nikogar ne bi razžalila; vsaj vsi vemo, da je marsikaj popraviti in zboljšati treba tudi v šolstvu našem. Al v blato gaziti vse: narod naš, šole naše, učitelje njene, in razpor delati med njimi, črniti duhovščino, deželni zbor, deželni šolski svèt, „Učiteljskega Tovarša“ in še nedolžnemu „Vrtec-u“ ne prizanesti, to kaže hudoben namen; kjer pa se kaže tak namen, ne sme molčati pošteno domače čas-

ništvo in nehoté mora priti s šibojavne kritike. In kaj neki mora ministerstvo nauka si misliti o deželnem šolskem nadzorniku dr. Jarcu, ako njegova poročila primerja s tem pamfletom?! Eden mora po takem biti lažnik.

Po vsem tem, predno pridemo do bolj nadrobne razprave te glasovite pisarije, oglejmo si zdaj še možá, ki se je za pisatelja podpisal temu članku, kajti vsak bralec bo potem lahko sodil o njej.

Pl. Leopold Gariboldi je bil tako nesrečen dijak, da po dovršeni gimnaziji si ni upal matúre prestati v Ljubljani; šel je zato na Reko; „per discrimina rerum“ je v Požego in menda leta 1862. prišel po milosti gosp. dr. Jarca za suplenta na gimnazijo ljubljansko; tù je bil večni suplent, prav nemški „bemoostes Haupt“ suplentov, kajti ni mogel priplezati do nobene profesure na kakošni gimnaziji, in sopet po priporočilu nadzornika ljudskih šol gosp. dr. Jarca in zaupanji deželnega šolskega svèta se mu je leta 1870. posrečilo, da je bil imenovan za učitelja c. kr. preparandije ljubljanske; doletela ga je tudi sreča, da je bil izvoljen za okrajnega šolskega nadzornika, čeravno ni potem, kar je sam dovršil ljudsko šolo, menda nobene ljudske šole videl, zato tudi, če pride v kako ljudsko šolo svojega okraja, večidel ne reče ne bev ne mev, da niti učitelji niti učenci ne vedó, pri čem da so. In vendar tù bi bilo hvaležno mesto, rane celiti našemu šolstvu? —

Tak životopis šolskih let njegovih pač ne kaže, da bi pl. Leopold Gariboldi imel sposobnost kritikovati ljudsko šolstvo; mislil si je le: „wem Gott ein Amt gibt, dem gibt er auch Verstand“ — in tako se je vsedel na visoko katedro in spisal ali vsaj imé posodil onemu članku.

Poslušajmo sedaj, kaj ta novi pedagog med drugim piše v letošnjem „Jahresberichtu“.

Precej v začetku pravi: „Naše učiteljstvo mora se izobraževati, in to tem bolj, ker je Kranjska v zadevi ljudske omike (Volksbildung) v vrsti avstrijskih dežel do sedaj bila ena zadnjih“. Da vsako ljudstvo omike potrebuje, to je istina, in da je potrebujejo tudi Kranjci, tega nihče ne bode tajil; al kdor samo po suhoparni statistiki „ljudskih šol“ omiko ceni, ta je zeló „am Holzweg“; to le povrh povemo, da večina prostega naroda kranjskega je pač bolj bistrega uma in bolj izobražena kakor nemškega gornje-avstrijskega, gornje-štajarskega, gornje-koroškega in še druzega. Po besedah Gariboldi-ovih je pa pri nas vsa ljudska omika nič; kar se je do sedaj v deželi storilo za ljudsko omiko, je vse prazna slama, in to po njegovih mislih menda ostane vse tako dolgo, dokler on sam ne pride na stopinjo deželnega šolskega nadzornika ali vsaj v deželni šolski svet, da bi mahoma vse prestvaril in deželi prižgal luč liberaluške omike in politike. Da je naš novi pedagog pl. Gariboldi na pravem stališču pedagogičnega obzorja, spoznal bi, da ljudska omika na Kranjskem zaostala je največ in poglavitno zavoljo tega, ker se po naših večrazrednih ljudskih šolah, namesti da bi se bila učila raznih naukov ljudstvu potrebnih, se je mladina trpinčila edino le s tujim jezikovim naukom, in ker c. k. izobraževalnica v čisto slovenske šole pošilja učitelje, ki so se samo v nemškem jeziku izobraževali in tedaj s svojim okornim podučevanjem v domačem jeziku ne morejo toliko koristiti šoli ali se morajo vsaj leta in leta sami uriti, da popravijo to, kar so v pripravnici zamudili. Ali ni vendar to narobe svet, da se pripravniki po nemški učé tega, kar morajo potem sami učiti po slovenski! To to bi bil moral pl. Gariboldi popisati na kakem mestu, potem bi mu še le verjeli, da za ljudsko omiko prav misli in da ne dela kot narobe-pedagog že v ljudski šoli propagando za veliko Germanijo. Postavimo še tako učene učitelje v ljudske šole, ljudska omika si ž njimi ne bode opomogla tako dolgo, dokler sami v tujem jeziku izobraženi tudi v tujem jeziku izobražujejo.

Dalje modruje pl. Gariboldi: „Pri nas se podučuje v takem jeziku, kteri se še le na prvi stopinji razvija (in einer Sprache, die sich noch auf der ersten Stufe der Entwickelung befindet)“. Ne vprašamo Vas: kedaj da bode onih prebedastih ugovorov konec: da se slovenski jezik ni še izmotal iz plenic? vprašamo Vas le: v kterem jeziku se pripravniki po drugih deželah podučujejo ali v kterem jeziku se sploh podučuje v šoli, in v kterem jeziku so jeli Nemci podučevati, ker tudi nemški jezik se je enkrat razvijal na prvi stopinji? Novi „pedagog“ pl. Gariboldi pogreša tedaj pri ljudstvu omike, pa edine — prave poti do omike ne pozná in ne čuti, da s svojo modrostjo sam sebe po glavi bije, ko pravi: „Med tem, ko imajo nemški učitelji v svojem slovstvu na kupe pomočkov za daljno izobraževanje, si jih slovenski učitelji morajo še le sami pridelovati“. Res slabo je, če si jih morajo sami pridelovati potem, ko so se v izobraževalnici po nemški izobraževali! Slabo je dalje, da morajo učne pomočne knjige sami spisovati, ker med glavnimi učitelji v naši c. k. izobraževalnici ne enega ni, da bi za ljudske šole in učitelje kaj pisal in jim pomagal; če pa kdo izmed ljudskih učiteljev svoje sile napenja, se izobražuje in kaj piše, padejo ti „glavni učitelji“ kakor divja zver na vsako domače slovstveno delo, ga raztrgajo in že pri porodu umoré. Ali ne bi bilo bolje, da bi bil pl. Gariboldi namesti da dosedanje slovensko slovstvo in domače pedagogične spise tako nesramno grdi, mladim nastopnim učiteljem raji spisal kak pedagogični navod za ta ali uni nauk v ljudski šoli, kakor to tirja minist. ukaz od 4. junija 1872. l. št. 6009?

(Dalje prihodnjič.)

Znanstvene stvari.

Poročilo
o XXV. skupščini Matičinega odbora
9. julija 1872.

(Konec.)

Gosp. predsednik misli, da g. dr. Razlagovega nasveta za prehod na dnevni red ni treba dati na glasovanje, ker z glasovanjem o odsekovem nasvetu je ta rešen sam po sebi. Vendar pa vpraša g. dr. Razlaga, ali se vjema s tem? Na to g. dr. Razlag reče, da mu je vse eno, ali se glasuje o njegovem predlogu ali ne.

Gosp. prof. Pleteršnik vpraša: ali odsekov nasvet, če ga ovrže glasovanje, pride v občni zbor Matičin?

Gosp. predsednik odgovorí, da ne, ker tega predloga ni nikdo stavil.

Na to gosp. grof Barbo stavi predlog: naj se odsekov nasvet, ako ga ovrže glasovanje, predloží občnemu zboru.

Na to se prične glasovanje po imenu.

Za odsekov nasvet glasujejo gospodje odborniki: 1. grof Barbo, 2. Bleiweis, 3. Costa, 4. Jeran, 5. Kandrnal, 6. Lésar, 7. Marn, 8. Praprotnik, 9. Souvan, 10. Šolar, 11. Tušek, 12. Vávrů, 13. Vilhar, 14. Vončina, 15. Žakelj. — Zoper glasujejo gospodje odborniki: 1. P. Kozler, 2. Pleteršnik, 3. Pogačar, 4. Razlag, 5. Vošnjak, 6. Zupanec, 7. Raić in 8. Trstenjak.

Gosp. predsednik oznani sklep rekoč: Glasovanje

je pokazalo, da je ovržen odsekov nasvet, ker ni dobil dveh tretjin glasov, namreč le 15, namesti 16 nazočih odbornikov.

Predsednik dá glasovati o grof Barbovem nasvetu.

Po kratkih razgovorih se glasuje in tudi ta nasvèt se zavrže z istimi glasovi, kakor prejšnji.

Na to g. Lésar nasvetuje o dveh drugih načinih, osnovati Matično tiskarnico, ki ju omenja odsekovo poročilo.

Po ugovorih, da ta dva predloga nista na dnevnem redu, sprejme ju g. Lésar za svoja ter predlaga: naj se obravnava najprej o drugem, in če ta ne dobí večine, potem o tretjem nasvetu.

Drugi način — bere ga gosp. predsednik — se glasí: „Matica naj si osnuje tiskarnico tako, da jej kdo dá poroštvo, da ne bode trpela denarne škode; za to poroštvo naj se poroku obljubi primerni del od čistega dobička, ki ga bode donašala tiskarnica, vodstvo pa prepustí poroku“.

Gosp. dr. Bleiweis vpraša: ali je kdo, ki bi hotel biti porok v tem smislu?

Oglasi se g. Fr. Ks. Souvan rekoč: Jaz prevzamem poroštvo, da Matica s tiskarnico ne bode trpela škode.

Gosp. dr. Vošnjak ugovarja, da je g. Souvan že star, in če umrje, smo brez poroka.

Gosp. dr. Bleiweis zavrnivši ta prečudni izrek priporoča nasvet, rekoč, da so menda s tem poroštvom zdaj rešeni vsi pomisliki in ves strah o Matični škodi, ter se nadja, da za-nj glasujejo vsi, kterim je mar za Matično korist.

Gosp. dr. Vošnjak vidi terorizem v poslednjih teh besedah dr. Bleiweisovih.

Gosp. predsednik dá glasovati o tem predlogu, ki pa tudi ne dobí zadostne večine glasov.

Gosp. dr. Razlag reče: Zedini naj se nas več, da ustanovimo Matično tiskarnico brez Matičnega denarja.

Na to g. predsednik reče, da prav to tudi odsek oziroma g. Lésar predlaga s tretjim nasvetom glasečim se: „Naj Matica osnuje tiskarnico tako, da njeno vodstvo prepustí enemu započetniku ali društvu, od Matičnega odbora popolnoma neodvisnemu, ki bi nekoliko svojega dobička oddajal Matici“.

Glasuje se o njem, a tudi on ne dobí dveh tretjin glasov.

5. O nasvetu: „Tajnikova služba za prihodnje društveno leto naj se razpiše, ako je nikdo izmed odbornikov noče opravljati“, predlaga g. dr. Vončina: „Služba naj se razpiše; o tem pa, pod kterimi pogoji, naj v prihodnji odborovi seji poroča odsek treh odbornikov. Ta predlog obveljá in voljeni so bili z listki v ta odsek: g. dr. Vončina, dr. Costa, dr. Razlag.

Gosp. A. Lésar, ki ni bil pričujoč pri obravnavi o tajnikovi službi, po dovršeni volitvi odseka za razpis te službe stopi v sobo ter naznani odboru, da je društveno leto s 30. junijem končano in ž njim tudi njegova obljuba, Matici ostati tajnik, ter predlaga, naj odbor skrbí za koga, ki odslé do izvolitve novega tajnika prevzame tajništvo.

Gosp. predsednik prošnjo izreče, naj bi gosp. Lésar ostal tajnik do izvolitve tajnika, in predlaga, naj odbor pritrdi tej prošnji. Odbor glasuje in soglasno pritrdi nasvetu.

Gosp. Lésar odvrne, da sklep o tej zadevi ne veljá, če tudi ga storite dve tretjini in ali še več glasov, ako le eden glasuje zoper nasvet. In ta je on, zato prosi gosp. predsednika določiti, komu in kedaj naj izročí službo in oddá ključe.

Gosp. predsednik prepustí g. Lésarju na voljo izvoliti si ta čas in njemu izročiti vse.

Ker nikdo izmed odbornikov več ne stavi nobenega nasveta, gosp. predsednik ob 9. uri zvečer sklene odborovo skupščino.

Ozir v tuje kraje.

Iz Trsta v vzhodnjo Azijo.

Potopisne črtice. *)

„Fasana“ je imé c. kr. avstrijskemu parobrodu, ki nas je nesel v daljno Azijo, ne iz vojnih, ampak iz mirnih namenov, in sicer zato, da Siamski, Kitajski in Japaneški vladi izročimo z Avstrijo sklenjene trgovske pogodbe, da vtrdimo prijateljske zveze, da avstrijske konzule častno v njihove službe vmestimo in v obče da v daljnih teh krajih svetá razvijemo avstrijsko zastavo.

Naj pred vsem na kratko popišem to ladijo. Parabrod „Fasana“ je nova ladija, ktero pa goni stara mašina, in to tista, s ktero je slavni Tegetthoff bil v boji v Helgolandu; ona ima toliko moči kakor jih ima 400 konj. Cela ladija je dolga 216 čevljev, na najširjem mestu je 37 čevljev široka; navadno se je za 15 čevljev potaplja v morje, nosi pa teže 1266 tón. Pitne vode imamo 13.972 bokalov v železnih zabojih (kištah), ki za 22 dni zadostuje 255 ljudém. Za 291 tón je na ladiji za oglje prostora. Kedar najhitreje po morji plava, naredí dobrih 12 morskih milj v eni uri, to je, 3 naše milje na suhem.

4. julija lanskega leta 1871. zvečer ob 7. uri smo zapustili luko v Pulji (Pola). Vžalostilo nas je to, ko smo odrinili na dolgo dolgo pot, da nam nobena v Puljski luki stoječih ladij za slovó ni klicala „hurrá“; bilo je vse tiho in mrtvo, kakor da bi tujci zapustili mesto.

Obrnili smo se proti Trstu, da smo tù v ladijo vzeli izglede (muštre) blagá, namenjenega za vzhodnjo Azijo. — 7. julija po polnoči smo nastopili še le prav potovanje svoje v Port Said v Egipt.

10. julija smo šli mimo Visa (Lissa) in jo drvili dalje po jadranskem morji. Ker smo držali se bolj italijanskega kakor albanskega obrežja, videli smo prav na tanko krasne kraje južne Italije. 12. julija smo pozdravljali otoke Kerf (Corfu), Pakso, Antipakso, Kefalonijo, Zant (Zante). Vreme bilo nam je ves čas milo; lahka sapica je pihljala na gladki nam poti, in zdajci smo bili na sredozemskem morji. Prvemu našemu brodniku, možu prave medvedje nature, ni bila taka mirna vožnja všeč; želel si je viharja, ki bi ladijo suval sem in tje. „To ni nič — je mrmraje rekel — vsaj človek še ne vé ne, ali se pelje ali pa le stojí v ladjostaji“. Vročine, kar smo se odpeljali iz Trsta, nismo čutili huje; podnevi smo v senci imeli gorkote največ 79 stopinj po Fahrenheitovem gorkomeru (to je po Reaumorji 21 stopinj) najmanj pa 73. Ponoči pa je bilo obilo rôse — ki je posebna lastnost južni zemlji.

14. julija smo videli otok Kandijo. Danes smo prvikrat slišali grozni hrup s klicem: „Mornarji, pozor!“ Eden naših mornarjev je v morje padel in pomoči mu je bilo treba. Nesrečnik vendar ni zgubil uma in se je prijel ladije tako, da nam je bilo mogoče, potegniti ga iz vode brez vse druge nesreče, razen te, da je zgubil slamnik. Popoldne 14. julija smo jadrali

---

*) Iz prvega pisma častitega našega rojaka gosp. Vilelma Potočnika, c. kr. morskega poročnika, ki potuje s parobrodom „Fasana“ in je „Novicam“ prijazno obljubil pošiljati popis potovanja svojega. Pismo to je iz Honghonga v južni Kini; odposlano je bilo 4. maja in prišlo v Ljubljano 23. julija, — to pač kaže daljavo potovanja. Vred.

mimo otoka Guodo; tù vam ni druzega kot skala nad skalo; naš Kras je raj proti tej strašanski goličavi!

17. julija smo se bližali Port Saidu, kamor smo dospeli drugi dan in zagledali od daleč visoki in ozki svetilnik. Voda morjá pa je bila že umazana in kalna od vode Nilove, predno smo še zagledali suho zemljo. Kakih 25 sežnjev od nje smo se vlegli s svojo ladijo. Med tujimi vojnimi ladijami smo našli tù egiptiško fregato „Mehemet Ali“ imenovano, ki je jako neukretna ladija, in tri francoske parobrode, med njimi slavnoznano ladijo „Dupleix“ z 8 topovi, ki je v Japanskih vodah nemško korveto „Hertho“ z 20 topovi klicala na dvoboj, al strahopezdljiva „Hertha“ ni se upala na bojišče ter je zato v nemškem državnem zboru hudo grajana bila.

Mislil sem, da v luki Port-Saidski je živahno gibanje ladij dohajočih in odhajočih, — al ni tako. Voda morska v luki in kanalu, pomešana z vodo reke Nil, je specifično bolj lahka mimo druge morske, — to je znamenje, da nima toliko solí v sebi. Mesto Port-Said je v pravih razmerah zidano in ima široke ulice, ki pa so večidel z barakami obdane. Najlepša hišica (pavillon) med vsemi je avstrijskega konzula. Tlaka po ulicah ni nikjer, in luna je najbolja osvečava mestu. Gostilnice z jako ponosnimi imeni „Hotel de France“, „Hotel grand“ itd. so grozno revne, tako, da še najpotrebnejšega ne dobiš. Avstrijski konsul je rojen Italijan, njegova ženica ljubeznjiva in lepa, je Avstrijanka. Od vseh straní sem slišal, da zrak v Port-Saidu je jako zdrav. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Najstareji karf na svetu, to je 75 let star karf* je 21. dne u. m. poginil v Chartilly-u na Francoskem. Ta karf je bila zgodovinska riba; pod kraljem Frančiškom I. se je rodil na posestvu grofa Cosse-a. Bogat trgovec ga je lansko leto kupil za 1300 frankov; poginil je gori omenjeni dan v boji z veliko ščuko. Imé njegovo je bilo „Gabriel“, dolg je bil 97 centimetrov francoske dolgostne mere, čez život debel pa 72 centimetrov.

* *Vinska trta tudi na Goriškem in na Štajarskem* obeta slabo branje. Huda zima in smod sta jo preveč poškodovala. Ni se toraj čuditi, da se vino zeló draží.

* *Neznano dragi angleški kónj* po imenu „Gladiateur“, ki je pri jahanji za stavo prvo premijo (se vé da veliko tisoč goldinarjev) v Parizu dobil, je bil te dni neki angleški družbi prodan za 7000 sterlingov (po našem denarji okoli 70.000 gold.). — Tako silno drago se prodajajo in kupujejo le taki konji, ki so izurjeni za jahanje na stavo. Bogatini na Angleškem, Francoskem itd. stavijo velike zneske v to, kteri konj bode prvo premijo dobil. S takim konjem se ve da lastnik lahko dobí več stav, ter se po takem še z dobičkom izplača drago kupljeni jahavec.

Dopisi.

Iz Ruskega $^{16}/_{11}$. julija. —η— (Konec.) V novejših časih se je mnogo pisalo in govorilo za osvobodenje ruskega gledališča; osnovala so se tudi društva z namenom, predstavljati dobre igre v ozkih domačih krogih; al birokrati niso ničesa dovolili in vse razpodili, češ, da se narodni vkus ne pokvari. Domačih oper in komedij je zdaj dovolj, pisateljev in igralcev več kot dovolj; al njim domá mesta ni, in godijo se stvarí, da bi jih človek ne verjel, ko bi jih sam ne videl in skusil. Vodstvo gledišč je izročeno Nemcem, Francozem in Lahom; oni sestavljajo svoje trupe po svoji volji in stavijo na oder, kar sami hoté. Ruski komponist prinese svoje izvirne opere k vodstvu ruskega gledišča; ono pa ga odpravi s tem, da repertoar za to sêzono je že gotov; komaj ruski avtor, tako odpravljen, zapre za seboj duri, se vodstvo ne more zadosti naveseliti, da je prevodček nazadnje vendar-le zgotovil „Offenbahščino“. Gospodičina Engaličeva, ktera sè svojim ruskim imenom ni mogla mesta najti, je šla v Italijo prekrstit se v Elviro Angeli, in tako je srečno dospela na oder Moskovskega „velikega teatra“. To je v Moskvi menda vsem znano, le gledišćino vodstvo je zakopalo glavo v pesek, kakor ptič štruc. Ne edina Elvera se je na Ruskem rodila, v Italiji pa krstila. To je dim! dim! dim!

Nič bolje, kakor umetnikom, se ne godi občinstvu. V Petrogradu je za 700.000 prebivalcev 5 gledališč, med njimi dve „operni hiši“. Velika operna hiša je prekrasno poslopje, popolnoma sposobno služiti svojemu namenu; a v njem je pomeščena neka rusko-nemško-francosko-laška zmes, ktero imenujejo „italijansko opero“. Polovina te velike hiše je dan in noč prazna. Njej nasproti stojí manjše, po vnanjosti morda še lepše poslopje. Da bi bil zidar prečital v kaki enciklopediji členek o akustiki, bilo bi to poslopje tudi lep hram sester Evterpe in Talije. V tej hiši pojejo ruske opere, kterih pa tudi videl ne bo, kdor se ne podviza teden naprej preskrbeti se z biletom. Meni se je pripetilo, da sem v pondeljek našel na zaprti kasi nabito oznanilo, da so vsa mesta za celi teden vže razprodana. Narodni časopisi, posebno „Birž. Vedomosti“, so mnogokrat resno tirjali, da naj se preselí domača opera iz pretesne hiše v prostorno, tuja pa iz preprostorne v to, ktero bo za-njo tudi več kot dovolj prostorna. Pa za odgovor so prejeli od liberalov nekaj „zaničevalcev klasične umetnosti“ (menda „Offenbahščine“? kaj boljega redko spravijo na oder), birokrati si so pa uha zamašili.

Še huje je v Moskvi. Na 600.000 prebivalcev — dve gledišči: „veliko“ za smes, „malo“ za rusko umetnost. Da so pri takih okolščinah vsa mesta vže naprej razprodana, je lahko verjeti, ne tako lahko, da bi vodstvo gledišča ne moglo vedeti, kako se sè sedeži tržuje. Pridi, na primer, v pondeljek uro pred začetkom h kasi, slišal boš: „vse razprodano!“ Pred te skoči možiček ter se z nizkim poklonom nasmehne: „želajete bileta?“ Odgovoriš: dá! no gde polučutj jego?! peljal te bo v bližnjo gostilnico ter pokazal modrega gospoda za čajem. Prašaj ga po biletu, zvedel boš, da za danes je vse razprodano, za jutri je še mogoče dvarubljev sedež dobiti za osem rubljev, za pojuternjo predstavo za šest rubljev itd.! Zahtevati svobode gledišča, staviti narodno umetnost v konkurenco z italijansko opero, imenujejo liberali „zaničevanje zapadnega klasicizma“! Da, klasičen rod ljudí!

Še le letos, po sreči dvestoletnice gledišča v Rusiji in rojstva Petra Vélikega bilo je dovoljeno, v Moskvi zbiti leseno hišo s prostorom za 2000 gledalcev, to je: „narodni teater“. Komitè, ki ga je vstvaril, je smel tudi po svoje sestaviti repertoar in trupo, na svoji strani ima zaupanje in upanje naroda, od birokratov pa svobodo na — štiri mesece! Nadjajo se, da s to lesenjačo je postavljen temelj svobodnemu gledišču v Rusiji. Vederemo. Ako se ta nada vresniči, v letopisih narodne umetnosti se bo svitlelo imé „Cara Osvoboditelja“, kakor ga proslavlja „osvoboždenni mužik“.

Narodnjakom nasproti stojí združena falanga birokrato-liberalcev in klerikalov; uni se bojé za svoje „vlijanje“ in svojo „jevropejsko kulturo“, ti pa kričé: „čemu še več teatrov Moskvičanom, ki imajo za delav-

nik dva, za praznik celó štiri.“ (Ob národnih praznikih namreč v Moskovskih gledišči tudi opoldne igrajo.)

V Kijevu je bil preteklo spomlad tudi gledišči boj, liberali so svojo smes zgubili, opera bo narodna. V Odesi se še drži smes, imenovana „italijanskaja opera“.

Poslednjo spomlad je dokončalo v Moskovski konservatoriji lepo število odgojencev šestletni kurs. Publične izpite so imeli v „velikem gledišču“, kjer so igrali Glukovega „Orfeja“ tri dni zapored, v glavnih rolah vsakrat z drugimi abiturienti; kor in orkester sta bila tudi sestavljena iz samih odgojencev konservatorije; — občinstvo in recenzenti so bili popolnoma zadovoljni. Zdaj je vprašanje: kaj bo iz teh ruskih mladih umetnikov; ali pojdejo tudi v Italijo po spričala, da bodo smeli in mogli v Moskvi peti? Mogoče, in to bi bilo tudi prav praktično; čez 10—15 let se otrese laško imé, za prihranjene tisoče pa palača zida, vmesto na stare dni od glada umirati, podobno „svetilu“ ruske opere, Petrovu.

Danes je pisal recenzent „Birž. Vedomosti“ med drugim to-le: „Odin Moskovski narodni teater (je) pokazal, što naši provincijalnija truppi predstavljajut mnogo zamečateljno talantljivih akterov; no iz etih akterov inije ne rešajut-se dobivatj-se debüta na kazënnih (cesarskih) teatrah stolic, ubedivši-se mnogokratnimi opitami, što dostup na jih podmostki očen truden — ne potomu, štobi vìbór bil strog, a prosto potomu, sto kazënnoje upravljenje ne zainteresovano živo v horošem (dobrem) sostave truppi i nedobór v teatraljnoj kase ne ložit-se na karman (žep) administratorov. Budjte vi hotj samim Garikom (Garik je bil imeniten igralec), vse-taki teatraljnaja direkcija ne budet hlopotatj o tom, što bi priobresti (pridobiti) vas dlja Aleksandrovskago teatra — kakaja jej nadobnost! Ne ona, a vi dolžni javitj-se pered njeju smirennim prositeljem i počtiteljnejše predlagatj svoji uslugi. Da, odnogo talanta, daže Garikovskago, ešče malo: nužno umenje ponravitj-se načaljstvu. Ne vsakomu ohota prohoditj takuju tjaželuju proceduru! Vot, počemu svetila provincialjnih teatrov daže ne želajut postupatj na stoličnije teatri, nahodja, što jim vìgodneje ostavatj-se na provincialjnih scenah — i oni, požaluj, pravi“.

Iz Gorice 9. avg. — Kaj čem pisati? Suše več nimamo, a kar je turšice pobrala, ne bo je nazaj; jesenska turšica (činkvantin) pa kaže dobro. Z grozdjem gré sè slabega na slabše. Draga bo letošnja kaplja; ali tudi dobra, kdo vé? Za to bodo skrbela vinorejska društva, ktera so se že v treh krajih napravila. — Še nobeno poletje ni okoli Gorice in v mestu tolikokrat strela udarila, kakor letos. V mestu je, če se ne motim, že 3krat treščila; 8. dne t. m. v zvonik na Travniku pa brez posebne škode. — Ko ni bilo v Trstu ces. namestnika, bilo je večkrat čitati v nekem dunajskem listu, da vkljub temu gré vse svojo pot in vse prav. Tako ne moremo reči o našem mestnem zastopu, akoravno nikogar v starešinstvu ne manjka, marveč še enega uda preveč v njem imamo. To so vam homatije! Ni v zaupljivih, ni v tajnih, ni v javnih sejah ne morejo priti naši očetje do tega, da bi jim upravna mašina tekla. Dne 1. t. m. so imeli sejo, v kteri je šlo za to, ali se ima sprejeti odpoved dosluženega župana Claricini-a in njegovih 2 adjunktov (podžupanov), ali ne. Dr. Pajer je veliko za sprejetje odpovedi govoril, in znabiti bi se bila odpoved tudi sprejela, ako bi se le bilo vedelo, „was nenu?“ V tem so „Isonzovci“ in Pajerci edini, da, naj se počne kar se hoče, je in bo županstvo nepostavno. Vlada k temu molčí, ker tudi ne vé nič boljšega, nego naši domači politikarji. V omenjeni seji je obveljal samo z enim glasom nasvet, naj ostane sedanje županstvo (župan z adjunktoma) še v službi, dokler ne reši ministerstvo rekurza starešinstvenega zoper namestništveno potrjenje 2 izvoljencev 3. vol. skupščine, ktero je bilo starešinstvo zavrglo. Na to pa je dr. Pajer rekel, da se ne bo vdeleževal delovanja v odsekih, in po njegovem izgledu se bodo ravnali brž ko ne tudi nekteri drugi. — Kako pa Slovenci? No, delavni so: imamo dva časnika, ktera drugi druzega lepo dopolnujeta. Najimenitniši dogodek je pa ta, da je „Soča“ v prvo imé „Glas“ izustila. Ko sem to bral, prišla mi je na misel neka „občna zgodovina“, v kteri „krščanstvo“ kar nenadoma z nebes pade — brez Kristusa in brez apostelnov! To se pravi seči naravnost „in medias res“! — Ad vocem „krščanstvo“! Kar se je v prijazni naši Gorici te dni zgodilo, odpira nam pogled v globočino moralne korupcije, ki je sad novodobnega nekrščanskega napredka. Bival je tukaj kake 3 mesece pri nunskih duhovnikih nek rusko-poljski mašnik, čez 70 let star. Bil je menda pregnan v Severijo in potle prišel v Italijo in slednjič sem. Noge se mu od starosti in slabosti ušibavajo in ne le, da mu duh peša, prihaja včasih več, včasih manj ob pamet, in to vsled mnogih nadlog, ki jih je prestal. Ta nesrečni možiček je bil v pondeljek 5. dne t. m. pri župniku v Solkanu in se vračal pod noč v mesto. Pot je za tacega slabotnega starčeka predolga; od hoje in vročine omamljenega loti se še, kakor gre po njegovem vedenji misliti, dušna bolezen. Pride v mesto; ljudje ga imajo za pijanega; obsuje ga otroška drhal; med množico se vrinejo pa koj tudi škandalohlepni odrasli brezverneži in hajd! doli po vsem mestu s pomilovanja vrednim starčekom! Bilo je okoli 9. ure zvečer, ko je vse ljudstvo na sprehodu. Groza spreleta človeka, ko misli, kaj so peklenski razuzdanci uganjali in vpili. Popisati vse, kar se je tisti večer godilo, sramuje se še celó „Isonzo“, in to iz dveh vzrokov. Prvič, ker se brž ko ne boji, da utegnejo ljudje reči: To je tvoj sad! Drugič zato, ker se je sam zgrozil nad brezdnom spačenosti, ktera je v pondeljek napravila preskušnjo zrelosti in ktere si znabiti „Isonzo“ ni mislil, da je mogoča. Kar pa vseh strank in mnenj ljudjé ostro grajajo, je to, da ni slavna policija pri tem nezaslišanem škandalu nič storila! Ali se sodnija gane ali ne, sporočim drugi pot. — „Il Pettine“ št. 3. je sekvestrirana, če je še kaj iztisov ostalo, ko so jih prišli beriči iskat. 700 je bilo že razprodanih!

S Tominskega 9. avg. (*Zapisnik poslednje seje Matičnega odbora*) postaja vsakrat podučivniši. Čudno je to, da dva štajarska odbornika sta šla brez dogovora vsak v svojo čitalnico, predno sta odrinila v belo Ljubljano; še čudniše je pa to, da sta baje po naključbi v čitalnico prišedša našla — tudi po naključbi — tam zbrane ustanovnike in Matičarje, in da sta od po naključbi zbranih udov Matičinih sprejela mandat „ad hoc“ — za glasovanje o Matičini tiskarnici v odborovi seji 9. julija tega leta. Navadni človek, ki včasih kaj bere po časnikih o volitvah, poslancih, parlamentarnih šegah itd., mislil bi, da odborniki Matičini, izvoljeni v občnem zboru, so sprejeli mandat od njega, in da, dokler so odborniki, delajo neodvisno po svoji vednosti in vesti, in da ne hodijo popraševat volilcev, kako naj v tem ali tem primerljeji glasujejo. Vse drugače nekteri naši M. odborniki, — oni so le glasilo po naključbi v kteri čitalnici zbranih Matičnih družabnikov. Reč stojí tako: Ali je odbornik preverjen, da je pravo, za kar glasuje, ali ni. Če je, čemu se sklicuje na druge, a svojih razlogov ne navaja? Če pa ni preverjen, ne vem, kaj bi rekel o njegovi srčnosti in . . . . . Ne, ne, imenujmo le s pravim imenom tako obnašanje: umeten terorizem je! Glasovalci so si mislili: naši glasovi se

le štejejo; al če porečemo: za nami stojí ta ali ta čitalnica, stojé vsi Matičarji našega okraja, — to bode kaj več tehtalo. Očita se odseku in njim, kteri so potegnili ž njim, da se drží načela „stat pro ratione voluntas“, a meni se vidi, da to načelo je edini razlog odsekovih nasprotnikov, druzega temeljitega niso navedli vsi skup nobenega proti neovrgljivim razlogom, ktere beremo v poročilu odsekovem in govoru dr. Bleiweisa. Da ne bi bil pad tiskarnice faktum, ne bi mogel nikdo, ki odborovo obravnavo bere, verovati, da je bilo mogoče proti odsekovemu nasvetu glasovati! — Matičarjem pa, ki so štajarskima odbornikoma votum oktroirali, bilo bi svetovati, naj bi v prihodnje v enacih slučajih raji na to silili, da se stvar, za kojo bi šlo, prepusti občnemu zboru, v kterem bi imeli pravico oni sami govoriti. — Caeterum censeo, da, kakor bo imel zdaj „Narod“ svojo tiskarnico v Ljubljani, tako bomo neprenehoma zahtevali, da tudi narod dobode svojo. Kar je sv. Mohorja družbi prav, bo dobro tudi za „Matico“; aparat pa naj se ravná po močéh in po delu. To je naše preverjenje, kterega nam nikakošen sofizem ne podere. Matičar.

Iz Št. Ruperske okolice na Dolenskem 9. avg. —λ— (*Na pomoč!*) Naznanite, drage „Novice“, svojim častitim bralcem veliko nesrečo, ktera se je pripetila pri nas pretekli teden: V petek 2. avgusta ob 3. uri je treščilo v pristavo gosp. Rajmunda Vašič-a, grajščaka in župana v Škrljevem poleg Št. Ruperta. Začelo je goreti nad hlevom in v malo trenutkih, predno je bila kaka pomoč mogoča, bila so že vsa poslopja: skednji, kašča, šupe in kozolci v ognji. Zgorelo je omenjenemu grajščaku 16 glav goved, 4 konji, nad dva tisoč centov krme; vsi letošnji žitni pridelki, deloma že v kašči, deloma še v kozolcih in vse kmetijsko orodje, tako, da ni druzega ostalo, kakor prazna grajščinica, kteri je strašni požar vendar prizanesel. Vsa škoda se ceni na 16.000 gold., zavarovan je bil pa le za 3000 gold., tako, da je zdaj imenovani grajščak res velik, usmiljenja vreden siromak. Pridite tedaj, blagi dobrotniki, zlasti premožni grajščaki po Slovenskem, nesrečnemu pogorelcu na pomoč, kajti škoda je prevelika, da bi mu domači dobrotniki zdatno pomagati mogli!

Iz okolice Novomeške 10. avg. Z. — Šunder zarad dolenskih železniških črt je nekoliko potihnil v našem mestu, pa se bode brž ko ne zopet vnel, kedar pride dolenska železnica v pretres pred državno zbornico. Res! potrebna je — kar je v ljubljanski kupčijski zbornici še pred mnogimi leti prvi povdarjal rajnki blagi rodoljub g. Jožef Bleiweis — železnica dolenskemu svetu, kot žejnemu popotniku v puščavi mrzel studenec. Potem bo vsaj začel se kakošen promet in prišlo bo živahnejše gibanje med sedaj zanemarjeno drugač tako lepo in prijazno dolensko stran, ter bo ljudém priložnost dana, si kaj pridobiti — tistim namreč, ki so marljivi. Zaspanci, lenuhi in dobroživčeki dolenski pa naj nikar ne mislijo, da bo njihova osoda po vpeljavi železnice boljša nego sedaj. Od nekdaj je že od Boga vse tako vredjeno, da naj se počne in vpelje kar koli se hoče: človek le po trudu more si boljši kos kruha pridobiti. Marsikdo sicer pri dolenski, kakor pri vsaki drugi železnici strašansko kričí, češ, da dela le na prid deželi, a — da ne bi bil interesent kakega „konsorcija“, molčal bi. Kakor povsod, tako tudi tù! „Pro domo sua“ je prvo, drugo „pro patria“. — Danes je zapustil Novomesto gosp. pl. Ernest Lehman, c. k. svétnik deželne nadsodnije v Gradcu, ki je prišel svojega brata za kratek čas obiskat. Prepričal se je visokočastiti gospod, da ga ljudstvo ima še zmirom v blagem spominu in da prijaznega in dobrotnega rojaka ni pozabilo. Naj bi ljubljeni gospod kmalu spet prišel obiskat srčno mu vdano rojstno dolensko stran!

Iz Kamnika 8. avg. (*Telegraf.*) Po naznanilu sl. telegrafnega vodstva v Trstu „Novicam“ se je danes odprla s pošto združena brzojavna postaja v Kamniku z dnevno službo. Dobro!

Iz Ljubljane. (*Iz seje deželnega odbora 9. avgusta.*) Poročilo cestnega odbora za okraj Škofjeloški, da bi se srenjska pot pri Suhi vvrstila med skladne (okrajne) ceste (ker se rabi kot vozna pot k kolodvoru na Trati) je deželni odbor sklenil predložiti c. kr. deželni vladi z vprašanjem: ali bi ona podpirala načrt deželne postave za vvrstenje dovoznih cest k železnicam med skladne ceste; pred vsem pa bi bilo treba, da vlada že pri dovoljenji novih železnic naklada njim dolžnost, skrbeti za vozne poti k železničnim postajam, kakor sta zastopnika deželnega odbora vže lansko leto povdarjala pri komisijskem posvetovanji postave zarad naprave in vzdrževanja voznih potov k železnicam. — O poročilih ogledne komisije 17. in 18. julija t. l. zarad naprave kmetijske šole pri Novem mestu je deželni odbor sklenil, posvetovati se s kmetijsko družbo, tem bolj, ker po prejetih sporočilih najbolj kaže, da si dežela za trdno ustanovitev kmetijske šole na Dolenskem pridobí lastno posestvo primerne velikosti, ako bode mogoče tako posestvo kupiti za neprenapeto ceno. Ponudbe takih posestev za prodaj bi po takem dobro došle deželnemu odboru, ki ima v prihodnjem deželnem zboru poročati o napravi kmetijske šole na Dolenskem in sadje- in vinorejske v Ipavski dolini. — V polajšanje opravila županom našim pri izpraševanji zasačenih sumljivih tujcev in pri narejanji zapisnikov ž njimi, ki jih je treba pošiljati c. k. okrajnim glavarstvom v razsodbo zarad odgona, se bodo dali natisniti za omenjene zapisnike obrazci (formulari) z vsemi vprašanji, ki se večidel takim ljudem stavijo, da bodo potem župani le odgovore na dotična vprašanja va-nje zapisovali ter si s tem delo močno skrajšali in olajšali.

— (*Iz seje deželnega šolskega sveta 8. dne t. m.*) Bral se je odpis knezoškofijskega ordinarijata o sila zanemarjenem krščanskem nauku v ljudskih šolah v Črmošnjicah na Kočevskem in v Št. Vidu pri Žilcah. Tù je pač za cerkev in šolo tako žalosten stan, da živo prosimo gospode, ki se morebiti napravljajo v Ameriko za misijonarije, naj gredó v Črmošnjice ali Žilski Št. Vid in ondi ostanejo; posla, ki jih v Ameriki čaka, imajo obilo že tù v domovini svoji! Sklenil se je pa predlog na ministerstvo nauka, naj iz verskega zaklada dovoli 150—200 gold., da se vsaj v Črmošnjice nastavi podučitelj, ki bode v šoli učil tudi krščanski nauk. — Veselo je bilo sporočilo okrajnega šolskega sveta, kako marljivo farni administrator gosp. Matija Kuhar vzdržuje šolo za silo v Št. Mihelu poleg Žužemberka; gledé na tako ljudomilo žrtovanje tudi še druzih duhovnov je šolski svet sklenil prositi deželni odbor, naj v proračun normalnega šolskega zaklada za prihodnje leto namesti 500 gold. stavi 1000 gold. v podporo tako imenovanim ljudskim šolam za silo (Nothschulen). — Zarad plače učiteljev krščanskega nauka v tukajšnjih c. k. preparandijah se je sklenil predlog na ministerstvo: naj bode plača teh učiteljev enaka uni učiteljem krščanskega nauka v srednjih šolah. — Za nadaljevalni nauk 20 ljudskim učiteljem, ki se začne že ta mesec v Ljubljani, so bili določeni učni predmeti in učitelji njihovi z dostavkom, da nauk ima biti večidel v slovenskem jeziku, sicer je ves ta uk le prazna forma brez koristi učencem; izbira učiteljev, ki naj se pokličejo v ta namen v Ljubljano, je konečno bila pripuščena predsed-

stvu v dogovoru z referentom. — Odpis ministerstva, da se realna gimnazija v Kočevji prihodnje leto začne le s 1. tečajem, se je na znanje vzel. — Obravnavale so se zadeve novih ljudskih šol na Trsteniku, na Selu pri Šumberku, v Bavti vasi in Ihanu. — Gledé na to, da mesto Kranj mnogo stroškov ima za šolstvo, je bilo sklenjeno, da se naprosi ministerstvo za 421 gld. podpore iz učnega zaklada za opravo risarske sobe tukajšnje gimnazije. — Nekoliko podpore iz normalnega zaklada se je dovolilo nekterim učiteljem.

— (*Da tudi v veliki sili nekoliko prostora v deželni posilni delalnici vlada ne dovoli norim*), je trdil uni dan neki dopis v „Tagblatt-u". Da se kak koncipista v imenu deželne vlade pred sklepom njenim drzne s tako noticijo na dan, kaže preočitno, kje smo dandanes! Na to pa, da vodstvo bolnišnice iz maščevavnosti („aus Rachsucht") ali iz trme („aus Laune") ne sprejme nobenega besnega več, na to nimamo druzega odgovora nego znani pregovor: „wie der Schelm selbst ist, so denkt er". Vodja bolnišnice dr. Valenta in primarij norišnice dr. Karol Bleiweis sta na srboriti koncipistov dopis mirno odgovorila v „Laibacherici" in povedala, da v norišnici je pravilnega prostora le za 34 norih, zdaj jih je pa tù že 61, in med temi 7 divjavih! — Mi temu le še dostavimo to, da ravnokar je oklical tudi dunajski deželni odbor, da v norišnico dunajsko se zdaj ne vzame noben vnanji norec več, ker jih imajo že 540, prostora pa je le za 450, tedaj za $^1/_5$ preveč; — v ljubljanski pa jih je že skoro polovica preveč! Ali tudi dunajski deželni odbor ravná „aus Rachsucht" in „aus Laune"? — Ako bi se c. k. deželna vlada branila — kar pa ne verjamemo, ker gosp. c. kr. deželni predsednik je bil kot deželni glavar ves za to — v silni potrebi začasno dovoliti pribežališča v popolnoma ločenih prostorijah, češ, da v delalnico ne smejo drugi nego le posiljenci, bosta jo gotovo deželni odbor in deželni zbor opomnila, da ta razlog ne veljá, kajti po ministerskem ukazu samem od leta 1850. je v sili bila delalnica več let tudi jetnišnica, druga od druge ločena. Kar je ministerstvo smelo zahtevati, bode menda v tako silni potrebi smela zahtevati tudi dežela, ki je večidel s svojim denarjem zidala si delalnico.

— (*Gemeinderat ljubljanski*) ne pošlje zastopnikov k svečanosti Beligradski, in — kakor „Laibacherično poročilo iz seje 6. dne t. m. naznanja — zato (?) ne, ker je svečanost ta le „notranja zadeva Srbije"; tako se bode na vabilo občine Beligradske s prijaznim pismom odgovorilo. — Gosp. županu Dežmanu gré hvala, da se vabilo vsaj ni odbilo tako odurno, kakor je bilo od sedanjega gemeinderatha pričakovati; vendar vsakako obžalujemo tudi to „diplomatično-prijazno" odpoved, temveč, ker sta dva tukajšnja narodna možá (doktorja) svojo pripravnost izrekla, da pod nekim pogojem gresta na svoje stroške kot zastopnika mestna v Beligrad. Po takem ostaneta domá.

— (*Nadaljevalni nauk za ljudske učitelje*) se prične letos v Ljubljani 27. dne t. m. Poklicanih je 20 učiteljev iz dežele. Učeniki jim bodo gospodje Lesijak, pl. Gariboldi, Linhart, Tomšič in pa Švajgar ali pa Schäffer. — V nauk kmetijstva v Gradcu, ki se prične 19. dne t. m. in traja 6 tednov, se pa pošlje 5 učiteljev kranjskih.

— (*Štipendija z 250 gold.*) za učenca na kmetijski šoli v Mödling-u poleg Dunaja je tudi letos kakor lani (glej „Novice") razpisana. Čas prošinj je do 12. septembra t. l. na „Curatorium der landw. Lehranstalt in Mödling".

— (*Premije*) za kobile z žebetom, za žebice, za žebičke in za žebce se bodo na Kranjskem letos delile prihodnjega meseca septembra, in sicer: 14. dne septembra v Postojni, 18. dne v Mokronogu, 21. dne v Ljubljani (letos prvikrat), 23. dne pa v Kranji.

— (*Strašna toča*) je potolkla unidan polje in vrte okoli Šmarne Gore, pa tudi okoli Polhovega Gradca. Na več krajih je vničila vse, da revežem nič ni ostalo, ki pa zdaj tudi nič nadomestiti ne morejo z novo setvijo. Da se jim davek odpiše, jim ne zmanjša njihove revščine nič.

— („*Beseda*"), ki so jo gospodje oficirji c. k. grof Huynovega polka na korist cesar Franc-Jožefovega zavoda za oficirske vdove in sirote napravili 10. dne t. m. zvečer na čitalničinem vrtu, je temu zavodu donesel 170 gold. čistega dohodka; tudi tej „besedi" so blagovolili osebno prinesti gospod knezoškof Widmar 50 gld. Občinstvo je bilo jako zadovoljno z lepimi pesmami, ki so jih pod vodstvom gosp. Valente peli gospodje pevci čitalnični, med kterimi sta se še posebno odlikovala gospoda Meden in Pucihar, in pa z godbo Huynovega polka pod vodstvom gosp. kapelnika Schantel-na.

— („*Sokol*" *napravi izlet v nedeljo 18. dne t. m.*) in sicer po vodi do močvirja k g. Matevžetovem posestvu. Ob pol 3. uri popoldne odrine „Sokol" z godbo iz telovadnice na breg v Krakovem, od koder se čolni odpeljejo točno ob 3. uri. Zvečer se bode peljalo v mesečnem svitu nazaj. Godba, petje, ples, umetalni ogenj in prijetna vožnja posebno na večer pri vrnitvi utegne privabiti mnogo občinstva, posebno ker je to predzadnji letošnji izlet.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Centralistični časniki razpravljajo še zmirom prihodnji shod 3 cesarjev v Berolinu. Ker je car ruski vmes, se ga bojé nekteri tako, kakor se drugi bojé jezuitov, ki pregnani iz Nemčije hočejo priti v Avstrijo. Res mora na grozno slabih nogah stati „liberalizem", ako ga kopica minihov more spodkopati! — V cesarjevi hiši na Dunaji straši — tako pisarijo ti časniki in delajo velik šunder, češ, da ta „pošast" je le kak jezuit, ki po smrti matere cesarjeve je prišel cesarja strašit, da se postavi proti liberalizmu!! — Hrvaški deželni zbor bo neki svoje zborovanje za zdaj končal 20. dne t. m. Namestni ban Vakanović je šel — na dopust v Beč; načelnik sekcijski Prica ga nadomestuje. — Čehi so zasledili v svoji stranki izdajalca Kar. Sabino, cenjenega pisatelja in agitatorja, ki je od leta 1860. bil na vseh taborih českih prvi govornik, in vendar je bil ves čas za dobre novce v službi tajne policije! Ali ni tudi med Slovenci kak žurnalista v službi policijski? — Med Turki in Črnogorci se vnema razpor.

Na pomoč nesrečnim Čehom

Duhovnija na Slapu v Vipavi 5 gold., Vodopivec 40 krajc.

Listnica vredništva. Zarad premalo prostora morali smo danes odložiti več dopisov. — Gosp. Istin: 1) Dober. 2) iz Osl.

Žitna cena

v Ljubljani 10. avgusta 1872.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 60. — banaške 7 fl. —. — turšice 4 fl. —. — soršice 5 fl. 20. — rži 3 fl. 40. — ječmena 2 fl. 80. — prosa 4 fl. 50. — ajde 4 fl. 20. — ovsa 2 fl. 10. — Krompir 2 fl. 30.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — založnik: **Jožef Blaznikovi dedi** v Ljubljani.